

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Het evangelie der genade een aanstoot voor het vrome vlees?

Waarom eet uw meester met de tollenaars en zondaars?

(Matth. 9 : 11b).

Als we de evangeliën lezen, merken we slag op slag, dat, toen onze Heiland het evangelie van het koninkrijk predikte, de felste tegenstand tegen Zijn prediking kwam van de kant van de Farizeeën en Schriftgeleerden, d.w.z. van de mensen, die het nauw namen met de wet. Wel te verstaan: met hun wetsgodsdienst. Met de „gerechtigheid voor God”.

Dat zien we ook in het verhaal van de roeping van Mattheüs, de tollenaar.

De Here Jezus had in Kapernaüm — de stad, waar Hij woonde — een verlamde genezen. Daarna was Hij naar buiten gegaan, langs de zee van Galilea. Daar passeerde Hij het tolhuis: het douanekantoor, waar het goederenverkeer langs de internationale weg van Syrië naar Egypte werd belast.

Bij dat douanekantoor zag Jezus een man zitten, die als beambte aan het tolhuis verbonden was. 't Was de man, die we kennen als de schrijver van dit evangelie: Mattheüs. In de lijst van de apostelen in hoofdstuk 10 wordt hij genoemd: Mattheüs, de tollenaar.

Dat was een soort mensen, dat niet al te best bekend stond. Daar hadden ze het trouwens ook wel naar gemaakt, want doorgaans waren 't mensen, die om snel rijk te worden zich in dienst van de vijanden van het vaderland hadden gesteld. Mensen, die hun volk, hun vaderland, hun gelóóf hadden verraden.

Ook de Here Jezus heeft hen genoemd in één adem met de heidenen. Denk maar aan wat Hij zegt van iemand, die zich in de gemeente verhardt in de zonde: hij zij u als de heiden en de tollenaar. (Matth. 18 : 17). En op een andere plaats noemt de Here hen in één adem met: hoeren. Maar daar zegt Hij toch dit: Voorwaar, Ik zeg u, de tollenaars en de hoeren gaan u voor in het koninkrijk Gods. Want Johannes heeft u de weg der gerechtigheid gewezen en gij hebt hem niet geloofd. De tollenaars en de hoeren echter hebben hem geloofd. (Matth. 21 : 32).

Mattheüs was ook een tollenaar. Die mensen wisten best, hoe het volk over hen dacht. Mattheüs moet ook wel de gedachte hebben gehad, dat het evangelie van het koninkrijk niet voor hem was, omdat hij de zaak van zijn volk had verraden.

Maar daar ineens komt Jezus op hem toe, en Hij zegt: Volg Mij. En hij stond op en volgde Hem. Mattheüs gehoorzaamde de roeping van Jezus onmiddellijk, en hij werd een discipel van de Heiland. Hij kreeg een plaats onder de apostelen van het Lam. Het koninkrijk der hemelen ging op die dag voor hem open.

Meer nog dan voor de vier andere apostelen, die Jezus had geroepen (4 : 18-22) betekende dit voor hem, dat hij z'n baan er aan gaf. Mattheüs heeft op die dag de schepen ra-

dikaal achter zich verbrand. Hij liet alles in de steek.

Maar hij had veel vrienden onder de tollenaars, en hij sneed de band met de mensen niet door. Hij hield een afscheidsmaaltijd in zijn huis. Jezus lag aan die maaltijd aan, en de vier apostelen. En zie — dat woordje wil altijd onze aandacht richten op iets opmerkelijks — zie, vele tollenaars en zondaars kwamen en lagen mede aan met Jezus en Zijn discipelen.

De Heiland heeft er geen bezwaar tegen gemaakt om de maaltijd te houden met deze mensen. En Mattheüs wil ze graag met Jezus in aanraking brengen, opdat ook zij in Hem mogen geloven.

Bij de Farizeeën zouden tollenaars en zondaars niet aan de maaltijd gekomen zijn. Ze zouden hen trouwens ook nooit hebben uitgenodigd. Dat waren immers lieden, die zich niet stoorden aan hun godsdienstige inzettingen en die vanwege heel hun gedrag in een kwade reuk stonden bij het wetsgetrouwe volk.

En de tollenaars van hun kant hadden ook een afkeer van die „vromen”.

Merkwaardig, dat ze van de rabbi van Nazareth géén afkeer hadden. Al de tollenaars en zondaars plachten tot Hem te komen om naar Hem te horen. (Luk. 15 : 1).

Ze voelden zo maar aan, dat Hij heel anders was. Niet, dat de Heiland tegenover hen een blad voor de mond nam of hun zonde niet erg vond. Maar Zijn houding tegenover tollenaars en zondaars was volkomen anders. Jezus had de mensen lief. Ja, in Jezus Christus was Gods liefde voor zondaren geopenbaard. De HERE had Hem gezalft om aan armen het evangelie te brengen. Hij had Hem gezonden om aan gevangenen loslating te verkondigen en aan blinden het gezicht, om verbrokenen heen te zenden in vrijheid, om te verkondigen het aangename jaar des Heren.

De Farizeeën hadden er lucht van gekregen, dat Jezus in het huis van Mattheüs had aangelegd aan de maaltijd met zulke volksverraders, en dat aanliggen van Jezus met zulke mensen was hun een grote ergernis.

Laten we dat niet te gemakkelijk vreemd vinden. Wat dachten wij van N.S.B.-ers en landwachters? Minder soort was er toch niet?

Daar rijmde men over: Op de hoek van de straat staat een N.S.B.-er; 't is geen man, 't is geen vrouw, maar een ras-plebejer. Met een krant in z'n hand staat hij daar te venten; hij verkoopt z'n vaderland voor vijf rooie centen.

Zó ongeveer dachten de mensen van de kerk van die dagen over tollenaars.

Wat zouden wij ervan gezegd hebben, als onze dominee bij zulke mensen ging eten? Voor 't minst zou hij de naam van pro-duits hebben gekregen.

Dit was van Jezus toch niet erg, tactvol, om

Inhoud „Opbouw”

Het evangelie der genade een aanstoot voor het vrome vlees?	J.W.
„Op kerkelijke wijze”	C.V.
Kerkelijk Leven	G.V.
Te Berde	v. O.
Bij de baar	
van Sir Winston Churchill	A.P.
Atheïstische godsdienstigheid	J.M.
Anne de Vries - de evangelist	C.V.
Persschouw	
Boekbespreking	
Kerknieuws	

zo'n man te roepen tot discipel van Hem? Dit was toch niet geschikt om mensen te winnen?

De Farizeeën stelden toen aan de discipelen van Jezus de vraag: Waarom eet uw meester met de tollenaars en zondaars?

Wat kan een rabbi daar nu toch toe bewegen? Een rechtvaardige stoot de zondaars af. Hij zal ze nooit zoeken. Een rechtvaardige heeft geen gemeenschap met zulke zondaren.

De vraag aan de discipelen betekende zoveel als dit: Of ze nou nog niet in de gaten hadden, wat voor meester ze volgden? Een rabbi, die zulk gezelschap niet schuwt!

Als Hij nu alleen maar het woord had gericht tot die zondaars en hen had onderwezen over Gods wet, dat zou tot daar aan toe geweest zijn. Ofschoon zij het voor nutteloos en overbodig hielden; er was immers toch geen zelf aan te strijken?

Maar dat Hij tafelgemeenschap met ze heeft! Dat was immers in het oosten — veel meer nog dan bij ons — een teken van vriendschap en gemeenschap.

Zó is hun oordeel over Jezus: Zie, een vraatzuchtig mens en een wijndrinker, een vriend van tollenaars en zondaars. Wie volgt er nu zo'n rabbi?

Maar toen Johannes was gekomen, die niet at en dronk, hadden ze gezegd: Hij is niet goed wijs.

Hier was wat anders. Hier was de haat tegen het evangelie van genade voor zondaren. Hier was de afkeer van de prediking van het koninkrijk der hemelen, omdat die prediking de deur wijd open zette voor tollenaars en zondaars, voor hoeren en wrakken, die zich bekeren, en omdat die prediking de deur dicht deed voor mensen, die leefden uit de wet en die hun eigen gerechtigheid wilden oprichten. Die niet van genade wilden leven.

We kunnen er ons soms over verbazen, hoe vreemd velen in de kerk staan tegenover de prediking van het evangelie van louter genade.

Dat heeft z'n oorzaak hierin, dat zo velen in de kerk — alle eeuwen door — ten diepste leven uit de wet.

Het evangelie van Gods genade blijft een aanstoot voor het vrome vlees.

Hasselt (O.)

J. Waagmeester

„Op kerkelijke wijze”

In onze kerkenordening staat een belangrijke uitspraak waar, naar ik meen, veel te weinig aan gedacht en naar geleefd wordt.

Ik bedoel een zinsnee, die in art. 30 van de K.O. is te vinden. In dat artikel leest men o.a.: „In deze samenkomsten (de vier kerkelijke samenkomsten: kerkeraad, classis, partic.- en generale synode) zullen geen andere dan kerkelijke zaken en dezelve op kerkelijke wijze verhandeld worden”.

De uitspraak op welke ik het oog heb is deze, dat in genoemde samenkomsten de zaken, die daar aan de orde komen „**op kerkelijke wijze**” verhandeld zullen worden.

De regel welke in deze woorden is geformuleerd is van grote betekenis. Men kan zeggen dat het al of niet naleven daarvan beslist over de zuiverheid, ja zelfs over de **christelijkheid** van de kerkelijke vergaderingen!

Wat betekenen deze woorden?

Men kan enig besef krijgen omtrent dat wat ze bedoelen, als men op enkele tegenstellingen daarvan let.

Ik zal er enkele noemen.

Een kerkelijke vergadering kan b.v. **dictatoriaal** optreden. Dat wil zeggen: zo'n vergadering wordt dan een samenkomst van kerkelijke „leiders”, die hun zin „doorzetten”. En daarbij — voor zover zij classes en synoden zijn — zich zelfs niet ontzien de zelfstandigheid der plaatselijke kerken te schenden en hun optreden met geweld en dreiging kracht bij te zetten.

Een kerkelijke vergadering kan ook als **overheid** optreden. Dan is ze niet zo ruw en lomp als een dictatoriale. Maar ze handelt toch in de, uiteraard niet erkende, maar desniettemin toch feitelijke overtuiging, dat de mensen en de kerken over welke ze gaat, haar moeten „**gehoorzamen**”. Als een kerkelijke vergadering ontaardt in een overheidsinstantie hoort men veel spreken over het „gezag” van het ambt, de „macht” van de meerdere vergaderingen enz.

Een kerkelijke vergadering kan ook optreden als **rechtbank**. Ze wordt dan een juridisch lichaam. Er komen dan „verhoren”. En men is bezig met „gevallen” en „delicten”. Men wil „het recht” handhaven! Geweldige dossiers, het resultaat van onderzoeken waarop rechercheurs jaloers zouden kunnen zijn, worden aangelegd. En men tracht tot een resultaat te komen, dat in echt juridische stijl wordt geformuleerd in een voor gewone mensen onverstanebare reeks kennismeningen, constatering, overwegingen, uitspraken, besluiten, enz. enz.

Een kerkelijke vergadering kan ook de allures aannemen van een **wetenschappelijke** bijeenkomst. Zij behandelt dan de zaken naar wetenschappelijke methode, althans probeert dat te doen; hanteert wetenschappelijke argumenten en tracht te komen tot wetenschappelijke conclusies. Men vergeet dan wat Bogerman reeds op de dordtse synode zo duidelijk uitsprak, dit n.l. dat een synode niet scholastisch (scholastice) of academisch (academice) maar (let op de tegenstelling!) **kerkelijk** (ecclesiastice) spreken moet.

Al dit gedoe is zonder meer bederf van de kerk. Een vergadering, die op één van de genoemde wijzen handelt, wordt een karikatuur van een kerkelijke vergadering. En tegelijk ook een caricatuur van die waarop zij gaat lijken.

* * *

Wat is nu het specifieke van het „op kerkelijke wijze” verhandelen van de kerkelijke zaken?

Dat is in de eerste plaats dit dat men in waarheid en oprechtheid, alléén en uitsluitend, en dat bij de behandeling van alle zaken, **naar de Schrift** spreekt, overweegt, oordeelt, besluit. Iedere kerkelijke vergadering

moet er om worstelen dat steeds, en door ieder en ten aanzien om alle zaken, naar het Woord Gods, of beter gezegd, naar de sprekende Here wordt geluisterd.

Hoe gereformeerder een kerkelijke vergadering is des te minder hoor je een kerkorde noemen! Die geeft alleen een bepaald kader aan waarbinnen men zich kan en moet uitsloven om in alle kerkelijke zaken alléén naar Gods Woord te handelen. Een goede kerkelijke vergadering is een vergadering, waarin alle leden blijmoedig, ééndrachtig, onzelfzuchtig, ootmoedig en bescheiden zoeken naar wat de wil des HEREN is ten aanzien van elke zaak of persoon over welke men spreken en beslissen moet.

De dordtse synode gaf daarin een schoon voorbeeld. Ze had de remonstranten best kunnen veroordelen „op grond van belijdenis en kerkorde”. Dat zou volkomen „correct” zijn geweest. Want ze waren met beide grondig in strijd gekomen. Maar daar dacht die synode niet aan! Ze liet haar leden n.l. deze belofte afleggen: „Ick belove voor God, dien ick geloove ende eere hier tegenwoordich, ende een doorgronder der nieren ende der herten te zijn, dat ick in dese Synodale handelinghe niet eenighe menschelijke schriften; **maer Godes Woort** alleen, voor eenen sekeren ende ongetwijfelden regel des geloofs sal houden ende gebruycken”.

Een tweede vereiste voor het behandelen der kerkelijke zaken „op kerkelijke wijze” is deze dat men besluiten niet doordrijft door middel van stemmingen.

Als het goed is moeten besluiten met instemming van **allen** genomen worden. Indien in een kerkelijke vergadering alle leden elkaar als trouwe broeders beschouwen doet men dat ook, **wil** men niet anders. Wij hebben immers de belofte dat de Heilige Geest de kerk in alle waarheid zal leiden. En we belijden toch immers ook dat het Woord Gods duidelijk is.

Die duidelijkheid is er zeker als het gaat om de constatering van „openbare grove zonden”! Want die zouden zijn voor ieder die naar de Schrift leeft zonder meer evident. Als er bij de constatering daarvan geen eenstemmigheid heerst moet men zeker niet door middel van een stemming een beslissing forceren. Er blijft in zo'n situatie maar één ding over om te doen, namelijk: wachten, en vooral bidden om meer licht van de Heilige Geest, om zuivering van het hart van vooroordelen en verkeerde motieven, om een radicale onderwerping aan het Woord van God en vooral om brandende liefde voor de broeder ten aanzien van wiens „zonden” men een beslissing moet nemen.

Men moet vooral in kerkelijke vergaderingen weten dat stemmingen zonder meer **niets** beslissen. Men mag daarin alleen komen tot besluiten die helder en ondubbelzinnig naar de Schrift spreken en oordelen en zo aller consciëntie als vanzelf binden.

Als dat niet mogelijk is moet een kerkelijke vergadering **zwijgen**.

In de veertiger jaren hebben we het beleefd dat kerkelijke vergaderingen waarin véél en langdurig gebeden werd en beslissingen met overgrote meerderheid van stemmen werden genomen toch door en door slechte besluiten namen. Wij hebben toen gehandeld naar het Woord des HEREN in Ex. 23 : 2: „**Gij zult de meerderheid in het kwade niet volgen, noch in een rechtsgeding getuigenis afleggen met de meerderheid mee om het recht te buigen**”.

En dat zullen kerken en kerkleden steeds opnieuw moeten doen als een meerderheid kwade besluiten neemt.

En behalve dit is er nog iets waaraan we moeten denken als het gaat over het „op kerkelijke wijze” behandelen van kerkelijke zaken.

We moeten die woorden namelijk niet versralen.

Men vat ze namelijk dikwijls zo op dat het op die vergaderingen alléén daarom moet gaan in een bepaalde zaak of ten opzichte van een bepaald persoon te doen wat naar de Schrift „waar” en „recht” is.

Uiteraard moet men dat ook doen.

Maar daarmee is nog lang niet alles, zelfs niet eens het belangrijkste gezegd.

God zegt ons namelijk in zijn woord ook, en met geweldige ernst en nadruk, **op welke wijze**, in welke houding we ook en vooral op kerkelijke vergaderingen bezig moeten zijn.

Ik noem enkele Schriftplaatsen welke daarover spreken.

Gal. 5 : 19 v.: Het is duidelijk wat de werken van het vlees zijn: ...veten, twist, afgunst, uitbarstingen van toorn, zelfzucht, tweedracht, partijschappen, nijd... wie dergelijke dingen bedrijven zullen het Koninkrijk Gods niet beërven. Maar de vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing.

Ef. 4 : 31, 32: Alle bitterheid, gramschap, getier en gevloek worde uit uw midden gebannen, evenals alle kwaadaardigheid. Maar weest jegens elkander vergevend, zoals God in Christus u vergeving geschonken heeft.

Jak. 3 : 13: Bittere naijver en zelfzucht in het hart hebben en zich beroemen, dat is niet de wijsheid die van boven is, maar dat is aards, ongeestelijk, duivels; want waar naijver en zelfzucht heerst daar is wanorde, en allerlei kwade praktijk. Maar de wijsheid van boven is vooreerst rein vervolgens vreedzaam, vriendelijk, gezegelijk vol van ontferming en goede vruchten, onpartijdig en ongeveinsd.

* * *

Er zouden nog veel meer dergelijke woorden van God genoemd kunnen worden.

De bijbel is er vol van.

En zie, het komt er nu vooral in de kerkelijke samenkomst op aan ten volle naar deze woorden te leven! Dan pas wordt daar „op kerkelijke wijze” gehandeld. Een kerkelijke samenkomst moet een toonbeeld zijn van onderlinge liefde en van liefde voor de overtreder. Daar moeten geduld, zachtmoedigheid, lankmoedigheid, barmhartigheid, vriendelijkheid, vergevensgezinnigheid heerlijk openbaar worden en alle besprekingen beheersen. Nergens meer dan daar moet men twist, afgunst, zelfzucht, eerzucht, heerszucht, nijd, tweedracht en partijschap haten als de pest, omdat het eigen werken des duivels zijn.

Laten we het goed weten: als de leden van een kerkelijke vergadering niet waarachtig naar deze woorden leven, dan is hun vergadering een synagoge van satan, ook al worden belijdenis en kerkorde daar nog zo plechtig bezworen en krachtig gehandhaafd.

Hoe is het met onze kerkelijke vergaderingen in dit opzicht?

Ik sprak eens een broeder, die me vertelde dat hij veertig jaar ouderling was geweest. Dertig jaar voor en tien jaar na de vrijmaking. Maar met bewogen stem zei hij er bij in die laatste tien jaar op de kerkelijke vergaderingen welke hij had meegemaakt, meer twist, wantrouwen, bitterheid, nijd, onverzoenlijkheid, koppigheid en hardnekkigheid had meegemaakt dan in al die vorige dertig jaren.

Indien dit waar is, en ik heb geen reden van deze mededeling te twijfelen, dan betekent dat een vonnis over deze vergaderingen zo vernietigend dat het maken van een verkeerde leeruitspraak daarbij vergeleken een kleinigheid is!

Indien alle kerkelijke vergadering voor de geciteerde woorden gebedd hadden, zouden dan zoveel conflicten in onze kerken zijn ontstaan en zulke exorbitante afmetingen hebben kunnen aannemen?

Zijn kerkelijke vergadering niet dikwijls ongeestelijk, hard, koud, het tegenbeeld van die wondere gemeenschap des Geestes die het samenkomen met broeders tot een pure vreugd maken kan?

Ja, we moeten het elkaar maar steeds met alle ernst voorhouden, dat wanneer op kerkelijke vergaderingen de zaken niet op de genoemde „kerkelijke wijze” verhandeld worden, ze alleen maar ellende in de kerk veroorzaken, omdat de Geest wordt bedroefd en weg gaat en Christus van ons wijkt.

C.V.

Kerkelijk Leven

* * De „eden”, gezworen * áán ambtsdragers

In de laatste jaren is in onze gereformeerde pers nog al eens herinnerd aan de beloften DOOR ambtsdragers, bijzonder door de dienaren des Woords, gedaan bij de aanvaarding van het ambt. Sommige predikanten, met naam en toenaam genoemd, werden zonder of aler enige bevoegde rechter zulks ordelijk had onderzocht en uitgesproken, publiek beschuldigd van EEDBREUK, d.i. van een zonde die bij de overheid strafwaardig is.

Het is in deze situatie niet ondienstig eens te herinneren aan beloften die AAN de ambtsdragers zijn gedaan bij de aanvaarding van hun ambt, aan de dienaren des Woords bijvoorbeeld in hun beroepsbrief:

„Van deze beroeping u met dit schrijven kennis gevende, wenst de kerkeraad u allereerst nog als nader onderricht te doen weten dat zijn kerk de Drie Formulieren van Enigheid, als accoord van kerkelijke gemeenschap, onderhoudt; dat zij leeft bij de kerkenordering van Dordrecht uit het jaar 1619 zoals deze laatstelijk op de synode van... is herzien”.

Dat is zo aan elk dienaar beloofd.

Zo U wilt: gezworen.

* * De „eed” op artikel 79

Dat betekent ondermeer dat aan elk dienaar des Woords is beloofd dat hij niet maar zonder enige vorm van proces, maar volgens een bepaalde kerkelijke procedure kan ontslagen worden uit de dienst.

Te weten, slechts in geval er bij hem volgens de artikelen 79 en 80 een OPENBARE en GROVE zonde is. Dus niet eens in geval van een HEIMELIJKE zonde, waarover in de weg van Mattheus 18 schuld werd beleden, maar slechts in geval van een zonde die uit haar aard openbaar IS of wegens de verachting van de heimelijke vermaningen openbaar WERD.

En voorts is beloofd, zo U wilt: „gezworen” dat de vraag OF er zulk een openbare en grove zonde, der schorsing en afzetting waardig, bedreven werd staat ter beoordeling aan de bevoegde rechter. Te weten: aan de raad der eigen gemeente en aan de raad van de naastgelegen kerk. Waarbij het oordeel van beide kerkeraden aan de schorsing behoort vooraf te gaan en behoort overeen te stemmen.

Dat is de eerste veiligheidsklep.

Er is nog een tweede.

Namelijk voor het geval het van schorsen tot afzetten komt. Dan is n.l. het oordeel van de classis vereist.

Dat betekent: Indien de naburige kerk zegt: Er is géén openbare grove zonde en dus geen toereikende grond voor schorsing, dan gaat de schorsing NIET DOOR.

En indien het door vóór gaand en overeenstemmend oordeel der beide kerkeraden tot schorsing kwam, maar de classis zich tegen afzetting verklaart, dan gaat de afzetting NIET DOOR.

Zo'n situatie geeft dan misschien moeilijkheden tussen twee kerken of tussen deze twee kerken en haar classis, maar deze moeilijkheden worden niet opgelost ten koste van de dienaar des Woords.

Deze wordt NIET geschorst.

En hij wordt NIET uit de dienst ontslagen.

Hij wordt niet geweerd van de kansel.

Maar blijft gewoon aan het werk.

Dat is hem beloofd.

* * Arbeidsovereenkomst

Overgebracht in de termen van het burgerlijk recht behelzen o.a. de artikelen 79 en 80 bepalingen van een arbeidsovereenkomst. Indien een werkgever een werknemer ontslaat op een wijze die in strijd is met het in de arbeidsovereenkomst bepaalde dan is zulk een ontslag voor de burgerlijke rechter NIETIG.

Ik zou wel eens willen weten hoe de burgerlijke rechter zou oordelen over de schorsing van een predikant, welke tot stand was gekomen in strijd met de DUIDELIJKE TEKST van de „arbeidsovereenkomst”.

* * Op de man af

Ik krijg nog wel eens brieven van ambtenaren en onderwijzers, die het voor wat Groningen-Zuid bestond, opnemen. Hun zou ik op de man af willen vragen: Wat zoudt U doen indien U geschorst of ontslagen werd door een instantie die tot schorsing en ontslag ónbevoegd is? Uw antwoord is dat u zich zoudt wenden zonder bedenken of uitstel tot het ambtenarengerecht of tot de raad van beroep.

Terecht.

Welnu de raad van Groningen Zuid was en is evenals elke gereformeerde kerkeraad ONBEVOEGD tot schorsing. Hij is slechts bevoegd te zamen met de raad der naastgelegen kerk.

En daarom is heel die schorsing van ds. A. van der Ziel in strijd met het recht. En is het tijdverspilling en geldverspilling en in strijd met alle kerkelijke afspraken dat een generale synode over een zo eenvoudige zaak zulke lange rapporten schrijft en zulke dure besluiten neemt, en daardoor en daarvoor de kerken in onrust brengt.

* * „Scherp”

We ontvingen in de laatste weken nogal eens brieven en telefoontjes. Vele van instemming. Ook van critiek.

Lof en blaam.

Voor beide betuigen we onze dank.

Ze houden samen de evenaar in 't huisje.

En de schaal in evenwicht.

Sommige critici vinden ons scherp.

Dat is voor ons een compliment.

Beter dan dat we zouden moeten horen dat we erop los slaan met de botte bijl.

In de crisis van het ogenblik past zakelijke scherpste. Geen ding zó funest als in- en uitpraten. De dingen moeten bij de naam genoemd. To the point. Zonder de kronkelvaardigheid van een aal. Zonder de heldenmoed van: „Hier sta ik, God helpe mij, ik kan óók anders!”

Scherp! Dat is nog iets anders dan: persoonlijk.

Ons blad heeft nog nooit iemand uitmaakt voor leugenaar en nimmer geschreven over „de gierput” aan de overkant.

Scherpste sluit achtung voor de tegenstander niet uit: „IJzer scherpt men met ijzer, zo scherpt de ene mens de ander”.

* * S.E.R.: pouselijk advies

In zijn nieuwjaarsrede heeft drs. De Pous, voorzitter van de S.E.R., de Sociaal Economische Raad, opgemerkt dat we zuinig moe-

TE BERDE

Wij hebben de vorige maal stil gestaan bij de rede van Kuyper, getiteld Heilige Orde, die hij op 30 mei 1913 in Amsterdam heeft gehouden. Onderwerp van deze rede was het vraagstuk van vrijhandel en protectie, dat in Nederland actueel was geworden door het wetsontwerp tot verhoging van het tarief van invoerrechten. Dit wetsontwerp was ingediend door Kolkman, Minister van Financiën in het rechtse Kabinet-Heemskerk (1908-1913), en werd door „links” hevig bestreden. Het primaire doel van het wetsontwerp was een verhoging van de staatsinkomsten, noodzakelijk geworden om uitvoering te kunnen geven aan de sociale wetgeving van Minister Talma. Als bij-oogmerk had het wetsontwerp dan ook nog het geven van een bescheiden bescherming aan de Nederlandse landbouw en industrie. Al met al een tamelijk zakelijke aangelegenheid.

In dié situatie nu, met de verkiezingen voor de boeg, hield Kuyper zijn bekende rede.

Met een beroep op de eisen van het nationale leven, zijnde het leven volgens de Heilige Orde door God zelf gewild, wijst Kuyper dan de vrijhandel af en verdedigt het protectionisme. Hiermee vult Kuyper het financiële vraagstuk zozeer op met een inhoud van geestelijke en welhaast religieuze aard, dat zijn toehoorders en zijn lezers de stellige indruk moeten krijgen, dat met het wetsontwerp-Kolkman een Christelijk beginsel op het spel staat.

Maar Kuyper is ook slim. Want toen hij na de teleurstellende verkiezingsuitslag uitsprak, dat men er zich voor moest hoeden de tariefkwestie opnieuw tot inzet van de verkiezingsstrijd te maken, kon hij toch het verwijt, dat hij met deze uitspraak zijn eigen beginselen loochende, gemakkelijk van de hand wijzen. Hij had immers in zijn geruchtmakende rede niet stelling gekozen tegen de praktijk van de vrijhandel hier en daar, maar tegen de vrijhandel als dogma. Formeel genomen, kon dus Kuyper het verwijt naast zich neerleggen. Maar materieel betekenden zijn woorden van vóór de verkiezingen en van daarna toch wel een grote ommezwaai. Men krijgt de indruk, dat Kuyper zelf niet de minste moeite heeft gehad met een dergelijke ommezwaai. Kuyper moest nu eenmaal zo spreken als hij deed in zijn rede Heilige Orde. Het was zijn aard om zo te spreken, en — wat nog belangrijker is — het was nu eenmaal de manier van spreken, waarop hij herkenbaar was voor medestanders en tegenstanders.

Maar niettemin blijft het een beetje beangstigend, dat Kuyper in staat is geweest met groot gemak een bepaald programmapunt op te vijzelen tot het niveau van een christelijk beginsel, om het vervolgens met hetzelfde gemak weer te laten vallen, als het niet meer bruikbaar blijkt. En je gaat jezelf dan wel eens afvragen: als Kuyper dit heeft gepresteerd in een tamelijk onbelangrijke kwestie als een verhoging van de invoerrechten, welke krachttoeren in principes moet hij dan wel niet verricht hebben in meer belangrijke zaken?

Wat is nu de moraal van dit verhaal?

Laten we alsjeblieft oppassen voor een simplistisch gebruik van de Heilige Schrift. Kuyper zei: de Bijbel leert dat de verscheidenheid van volken door God is gewild, en dus dient iedere maatregel, gericht op verzwakking van de nationale zelfstandigheid, als onchristelijk te worden afgewezen, in casu de vrijhandel. Een Kuyper weet deze gedachte nog enige diepte te geven, maar hoe vals moet hij niet klinken uit de mond zijner epigonen?

Een ander voorbeeld. Men heeft in het verleden wel beweerd, en sommigen beweren het nog: Schrift en historie leren dat God aan het goud bijzondere eigenschappen heeft toegekend, en dus moeten wij als christenen streven naar herstel van de gouden standaard.

Een derde voorbeeld: de Bijbel erkent de particuliere eigendom, en dus is het een christelijke eis, dat iedere maatregel die leidt tot aantasting van de eigendom, afgewezen moet worden.

Ik zou meer voorbeelden kunnen noemen. Maar zo ontardt het gebruik van de Heilige Schrift in misbruik.

ten zijn op Luns en een beetje lief voor Biesheuvel en nog een bewindsman.

De heren vergaderen veel.

De vergaderingen duren te lang.

De lange duur heeft ook wat te maken met de vergadertechniek.

Aldus De Pous.

Wij moesten onwillekeurig denken aan Rotterdam.

Daar vergadert men veel.

Daar vergadert men lang.

Daar ontbreekt een en ander aan de vergadertechniek.

En dat is noch Sociaal noch Economisch te Rotterdam.

Onze Lunsen moesten wat zuiniger zijn op zichzelf. En onze Biesheuvels wat liever onder elkaar.

Socialer en Economischer in Rotterdam. Socialer en Ethischer ook.

De vergadertechniek en de vergaderethiek liggen vlak bij elkaar.

De moeheid doet ook wat.

Het duurt al van 4 april af.

We heten wel niet De Pous, maar wilden gaarne dit niet pauselijk, doch pouselijk woord met de nodige „modulatie” doorgeven.

* * Wegens „reorganisatie”

Schrijver dezes ontving zo omstreeks de midwinter onderstaand schrijven, gedateerd 21-12-1964 van de Uitgever van het Kerkblad voor Overijssel en Gelderland, de heer J. Boersma te Enschede:

„Aan de redactie van het Geref.
Kerkblad voor Overijssel en Gelderland
De Weleerw. Heer Ds. G. Visee
Vloeddijk 113
KAMPEN

Weleerwaarde Heren en Broeders,

In verband met een noodzakelijke algehele reorganisatie van het kerkblad, delen wij U hierbij het volgende mee.

De steeds stijgende kosten van lonen en materialen, maken een goed renderende uitgave steeds moeilijker.

Uit de provincie Utrecht ontvingen wij bericht, dat de uitgever van het kerkblad provincie Utrecht om deze redenen de uitgave van het kerkblad moest beëindigen.

Na overleg, hebben wij nu besloten een fusie aan te gaan en straks een geheel nieuw kerkblad uit te geven.

Vanzelfsprekend brengt deze reorganisatie een geheel nieuwe opzet van de uitgave tot stand. De redakties van deze twee bladen zullen worden vervangen door een geheel nieuwe redactie en we hopen U spoedig de samenstelling daarvan bekend te maken.

Nu hierdoor ook het werk voor onze redactie is beëindigd, willen wij U voor het vele werk door U verricht, thans onze oprechte dank toezeggen en vertrouwen dat wij met het kerkblad in zijn nieuwe vorm en redaktiesamenstelling op Uw steun en medewerking mogen rekenen.

Met broedergroet en hoogachting,

w.g. Boersma

Uit het briefhoofd moet ik wel afleiden dat al de leden van de redactie van het Kerkblad een gelijkkluidend schrijven hebben ontvangen.

En met stellige zekerheid weet ik dat één van de mederedacteuren dr. B. Jongeling te Apeldoorn en ik geen verzoek ontvingen toe te treden tot de redactie van het met Utrecht uitgebreide Kerkblad.

Zo doet men dat onder ons.

Uitgevers van dergelijke bladen hebben in hun typografisch bedrijf hun eigen rechtspositie waterdicht georganiseerd. Best. Als men een bij hen uitkomend blad wil overbrengen naar een andere drukkerij of uitgeverij vindt men alle mogelijke egestellingen

en haarspeldbochten op z'n weg. Ook best. Maar als men zeventien en een half jaar aan een blad heeft meegewerkt krijgt men zonder verdere plichtplegingen een bedankje. Dat is niet best.

Enig overleg werd niet gepleegd.

Een laatste redactie-vergadering werd niet gehouden.

In de hele zaak zijn noch dr. B. Jongeling noch ik gekend.

Het zij zo.

We zitten om perswerk niet verlegen.

Bepaald aangenaam was in de laatste jaren de samenwerking niet. Naast de door ons als redacteur verzorgde Persrevue dook van tijd tot tijd een en ander dat in déze rubriek thuis hoorde op in een „zwarte rubriek”: „Uit allerlei kring”. Dat was, bleek ons, als tegengif voor de Perstrevue bedoeld. Die was zo „eenzijdig”! We hebben het eens nagerekend. In één jaar werd door ons uit pl.m. 45 diverse bladen overgenomen, waaronder uit duitse, engelse, franse, een enkele maal uit een spaans blad.

Nogmaals: we zitten niet om perswerk verlegen. Maar de manieren onder ons zijn wel.

Intussen hopen we voor het thans gezuiverde, we bedoelen: gereorganiseerde blad het beste. Te weten voor de lezers in Overijssel, Gelderland en Utrecht. Goede schriftuurlijke voorlichting tot opbouw van ons gereformeerde leven. En vooral: niet eenzijdig.

We verhaalden van een en ander op verzoek. En wilden voor ons verhaal liever geen gastvrijheid vragen in Enschede. Dat is écht een beetje teveel van ons gevraagd.

* * Wat doet U na zo'n consult?

*

Er is een kind ziek.

Uw kind.

Dat wil zeggen: ziek — dat is misschien te veel gezegd.

Maar in elk geval: de huisarts komt.

Deze verwijst U, niet vanwege de zekerheid, maar vanwege de onzekerheid naar de internist.

Ook deze komt er niet uit.

Ge gaat nog hoger op.

Tenslotte komt het dubieuze geval voor een raad van artsen, geadviseerd door enkele professoren. Na professoraal advies komt het medisch gezelschap tot de conclusie, met 14-13 stemmen dat er een hartgebrek is dat slechts door operatief ingrijpen kan worden weggenomen. De dertien zeggen: er is helemaal geen hartgebrek, een operatie is niet alleen overbodig, maar zou gelijk staan met een poging tot doodslag.

De vraag: Wat doet U als vader na zo'n consult?

Misschien kent U geen latijn.

Zelfs geen potjeslatijn.

Maar U zoudt zeker handelen naar de latijnse regel: „In dubiis abstinere”: in twijfelachtige gevallen is het geraden NIETS te doen.

* * Dr. B. Jongeling II

*

In onze * * * van de vorige week blijken enkele onjuistheden te zijn ingeslopen. De gegevens ontvingen we van dr. B. Jongeling. Deze is op het moment voor ons onbereikbaar. Daarom verzoeken we onze lezers te wachten op rectificatie. Reeds nu zeggen we: onder het telegram aan de synode moet, gelijk men wel begrepen heeft, de naam van mevrouw Jongeling-van der Kaaden uitvallen. Hij kwam in ons blad door een misverstand ter drukkerij. Onze dank aan ds. H. Bouma-Assen, die ons op een en ander opmerkzaam maakte. De noodzaak van correctie zal wel samenhangen met de situatie waarin collega Jongeling ons de gegevens verstrekke.

G. Visee

Bij de baar van Sir Winston Churchill

Op 30 november nam hij afscheid van zijn volk, als een man die reeds afscheid genomen had van het leven, stond hij voor het raam. Daarna werd het stil in de kleine straat. Toch nog niet voorgoed. Nog eenmaal dromden de mensen, zwiingend nu, naar het bekende huis, om daar te wachten op het einde van de „grand old man”, die dat niet als Gladstone voor Engeland alleen was, maar voor geheel West-Europa. Toch werd het weer stil, de zachte hand van een trouwe echtgenote heeft het rumoer weggewent. In de afzondering, terzijde van het bruisende leven der wereldstad, zal hij zijn laatste strijd strijden, een strijd die hij niet heeft gezocht, maar waaraan ook deze grote niet ontkomen kan. En zoals alle mensen, moet hij deze laatste vijand alléén overwinnen, zonder mensenhulp.

Het moment dat de strijd gestreden was, kwam nog onverwachts deze 24ste januari, de dag waarop voor zeventig jaar zijn vader gestorven was. Diens grote zoon, van wiens schitterende carrière hij niets had gezien, zou bijna het dubbele aantal jaren ontvangen, als een der zeer sterken. Toch was zijn rustige levensavond van korte duur geweest, het was nog geen tien jaar geleden dat hij aftrad als Prime Minister en nog veel korter dat hij het lidmaatschap van het door hem hoog geprezen Lagerhuis had neergelegd.

Nu staanwe in gedachten bij de baar van deze uitzonderlijke figuur, die ons allen immers toebehoort. Hij is tot zijn „vaderen verzameld” — voor wie past deze plastische bijbelse uitdrukking beter dan voor deze man, deze loot aan de stam van de Marlboroughs? Wie heeft ooit meer en dieper geleefd uit de

roemrijke daden van zijn stamvader, om in eigen „historisch uur” te doen wat zijn vorst hem opdroeg? Wie kende de geschiedenis daarvan beter dan hij, die behalve politicus en strateeg ook historicus en journalist was? In de jaren die aan de grote wereldbrand voorafgaan, heeft hij de tijd gevonden om het leven van John Churchill, duke of Marlborough in een groots, vierdelig werk te beschrijven. Het eerste deel verschijnt in het jaar 1933, het jaar waarin de duisternis over Duitsland eerst en straks over heel het Avondland gaat vallen. In zijn voorwoord lezen we: „In geen wereldconflict waren de inzetten, volgens moderne maatstaf, wezenlijker en vitaler. In geen ander was de plicht, een rechtvaardige zaak te verdedigen dwingend voor de Britse natie. In geen ander zijn de resultaten tastbaarder, waardevoller en duurzamer geweest. Een overwinning van het Frankrijk van Lodewijk XIV zou de ontwikkeling van de vrijheid, die wij thans genieten, verwrongen, en beperkt hebben, zelfs erger nog dan de overheersing van Napoleon of der Kaiser”.

Een treffend citaat, waarin hij niet alleen de grootheid van zijn voorvader, maar ook zichzelf getekend heeft. Hij zal immers de onverzettelijke tegenstander worden van de man die in dat jaar legaal de macht in Duitsland in handen krijgt en zijn tirannie toont op vele manieren. Wat was er in dat ene jaar al veel gebeurd.

Het is interessant weer eens te bladeren in zijn boek: Grote Tijdgenoten van 1937, waarin een hoofdstuk over Hindenburg, de oude generaal en president over Adolf Hit-

ler voorkomt. Hindenburg heeft nog wel zijn voorliefde. Hij is de oude man die van de keizer het verzoek ontvangt weer in zijn dienst te treden, en dan antwoordt: „Ik ben gereed”. Zien we later in Schrijvers leven niet een parallel? Ook hij wordt, en wel heel spoedig, geroepen om in het kritieke uur de verantwoordelijkste post te bezetten, en is daartoe onmiddellijk bereid.

Het is dan mei 1940. De schemering van de opkomende macht van Hitler is volslagen duisternis geworden. In zijn opstel hoopte hij nog, dat deze dictator voor Duitsland werkelijk iets zou betekenen. We citeren hem nog eenmaal: „Wat voor een man is deze grimmige figuur, die deze schier bovenmenselijke arbeid heeft volbracht en dit angstwekkend onheil heeft ontketend? Is hij het nog steeds eens met de hartstochten die hij heeft opgeroepen? Voelt hij zich in het volle zonlicht van wereldse zegepraal en aan het hoofd van de grote naties, die hij uit het stof heeft omhooggetrokken, nog steeds voortgejaagd door de haat en de beginselen van zijn wanhopige strijd, of zullen zij worden afgedankt onder de rijpende invloed van het succes? Dit is een brandend vraagstuk voor de mensen van alle landen!”

Al was hij in dit stuk voorzichtig met zijn oordeel, hij doorzag deze dictator, die als Duitser gevaarlijker was dan Mussolini, die hij door de aanval op Abessinië in 1936 beter leert kennen. De grote tegenspeler van Hitler was hij al lang, in het Lagerhuis, waar hij de waarschuwend vinger opheft om te voorkomen dat Engeland nog meer zal indutten. Hij weet wat er gaande is in het zich herstellende Duitsland, dat zijn kans krijgt juist door de pacifistische verdoving waarin het westen verkeert. Hij vecht fel tegen het vlootverdrag met Duitsland in 1935 en hoe voorzichtig ook, hij schrijft toch al, dat als er niets verandert, deze man Hitler zal beleven, dat hetgeen van Europa is overgebleven, ootmoedig aan de voeten van Duitsland ligt. Maar de Great Warner blijft op zijn post en hij wordt zo de felste bestrijder van de Duitse dictator.

Zo zal hij de strijd aanbinden tegen de tirannie, in de lijn van zijn grote voorvader. Nu is het Duitsland, en zal Frankrijk de bondgenoot zijn. Het gaat om de vrijheid, daarvoor zal hij zich met de inzet van zijn hele persoon geven, die wil hij dienen met al de grote gaven van energie en doorzicht, die hij van God gekregen heeft. In die bijna bovenmenselijke taak heeft hij veel mogen bereiken en door het onverzettelijk en taai optreden als hij de wereld getoond heeft, zijn wij allen hem veel dank verschuldigd.

Ook wij hebben onze vrijheid dankzij zijn standvastigheid herwonnen. De vrijheid van het woord, de vrijheid de Heer te dienen naar Zijn Woord. Hoevelen van de onzen, van wie velen in de strijd zijn gebleven, hebben uit zijn woorden moed geput?

In 1946 heeft ons volk hem gehuldigd, we zien hem weer aan ons voorbij gaan bij de Munt in Amsterdam. Het was een belevenis voor het leven. Was zijn voorvader John nauw betrokken bij het wel en wee van onze natie, Winston was het niet minder. Het is al geheel verleden geworden, straks herdenken we de 10de mei: met de inval in ons land werd hij de oorlogsleider van ons allen. We zijn een kwart eeuw verder. Wat hebben we met de vrijheid gedaan? Gebruikt de kerk haar goed? Zien we welke machten ons werkelijk bespringen? De stem die nu niet meer gehoord kan worden, heeft niet nagelaten ons allen te waarschuwen. Hij heeft de beeldspraak van het ijzeren gordijn ingevoerd, hij heeft de toekomst geschouwd. Deze grote zoon van Engeland kende het verleden als weinigen, om het te „gebruiken” voor eigen heden, het oog gericht op de toekomst. Wat zal hij daarvan gedacht hebben de laatste jaren?

In gedachten staan we bij de baar van hem, dankbaar voor alles wat hij heeft mogen doen op het kritiekste ogenblik in de geschiedenis van ons werelddeel, ja van heel de wereld, de Heer dankbaar dat hij dit instrument der vrijheid ons onverdiend geschonken heeft.

Helpman, 25-1-1965

A. Plaatsman

geweest omstreeks 1948 toen de Wereldraad van Kerken is opgericht.

Het Amerikaanse protestantisme bestaat uit een enorme hoeveelheid van sekten, kerken en godsdienstige groepen. Welnu als iemand een toegewijd lid van zijn sekse, kerk of groep is, doet het er niet toe wat de inhoud van zijn belijdenis is. Waar het op aan komt dat is uitsluitend de hartelijkheid en de overtuiging waarmee hij zijn belijdenis aanhangt. Onder ons is een gebruikelijke term om dit verschijnsel te typeren de term „pluriformiteit”. Stringfellow dringt dieper door als hij stelt, dat op deze wijze het „geloof” verworpen is tot geloven in je eigen geloof. Geen geloven in God is het. Zelfs geen geloven in bepaalde theorieën, theologomena en abstracties omtrent God. Het is op deze wijze geloof in je geloof.

Het moge paradoxaal klinken, maar soms wordt in de Ver. Staten deze voorstelling van 't christelijk geloof gekoppeld aan lof en roem voor de godsdienstige oorsprongen van de Amerikaanse samenleving. De algemene voorstelling onder de Amerikanen zelf is dat het Amerikaanse volk een diep godsdienstig volk is en dat er „vage” betrekkingen zijn tot even „vage” geestelijke waarden bij het volk. „Ergens” — zoals dat heet — is het Amerikaanse volk religieus. In de verkiezingscampagne van 1960 hield Nixon zijn hoorders voor dat natuurlijk de godsdienst buiten de politiek stond, maar dat het Amerikaanse volk in wezen toch een godsdienstig volk was, en dat het daarom het nimmer zou kunnen opbrengen een president te verkiezen, die geen godsdienst had. Men moet een godsdienst hebben! Welke godsdienst dat doet er niet toe!

Op deze wijze wordt de godsdienst een volmaakt subjectieve zaak. Het is niet nodig moeite te doen om de inhoud van het geloof te zoeken. Het enige waar het om gaat zijn de subjectieve gevoelens, inzichten en overtuiging van de „gelovige”.

De konsekwentie hiervan is dat godsdienst, zegt Stringfellow, een „erratic thing” is, een zaak die zeer variabel is. Nu eens gelooft men dit dan weer dat. De ene generatie geloofde zus en zo, en een volgende generatie gelooft heel wat anders; maakt zich heel andere voorstellingen. Wat men gelooft dat fluctueert voortdurend. Er is niets blijvends in.

Het is vloeiend, „im Werden begripen”.

Dit betekent dat het „geloof” volkomen steunt op de mens. Nu, dit is hetzelfde als atheïsme. Het is in de grond precies hetzelfde als te zeggen: God bestaat niet. Althans Hij bestaat niet als de God die wij kunnen kennen. Hij bestaat niet als de levende God. Die Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft. Hij bestaat niet als de God, Die leeft en Die regeert in de geschiedenis. Hij bestaat niet als de God, Die er is helemaal afgedacht van de vraag of Zijn bestaan wordt erkend. Hij bestaat niet als de God, Die Zijn eigen ongestoord bestaan heeft afgedacht van de erkenning van de mensen; Die alomtegenwoordig is in deze wereld en Die de Schepper en Onderhouder van deze wereld is.

Wie verklaart dat het geen verschil maakt wat men gelooft wanneer je maar werkelijk gelooft in datgene wat je zegt te geloven, verklaart hiermee dat er geen waarheid is, geen laatste vastheid, geen goddelijke openbaring, ja geen God.

Dit is een diep indringende analyse van de Amerikaanse moderne godsdienstigheid. Het christelijk geloof in de schriftuurlijke zin is feitelijk verdwenen bij de doorsnee Amerikaanse protestanten.

Dit alles kan voor een deel worden verklaard uit de historie. Onder anderen hieruit dat volgens Stringfellow, juist in het protestantse Amerika de christenen lange tijd is voorgehouden dat de Amerikaanse conceptie welke de volledige vrijheid van gods-

Atheïstische godsdienstigheid

Bovenstaande titel lijkt vreemd. Wat heeft atheïsme te maken met godsdienstigheid en wat heeft godsdienstigheid te maken met atheïsme? Deze twee sluiten elkaar volledig uit. Zou u denken? William Stringfellow, de Amerikaanse auteur, die over de godsdienstigheid zonder kennis van de levende God indringend geschreven heeft, heeft in zijn boek dat we de vorige keer noemden ook een pericoop over atheïstische godsdienstigheid. Hij ziet dit verschijnsel speciaal in het Amerikaanse protestantisme. Het Amerikaanse protestantisme met zijn enorme vermenging en synthese van waarheid en leugen.

De radicaalste tegenstelling tussen de doorsnee Amerikaanse godsdienstigheid en het christelijk geloof ziet hij in de mening, dat het er niet toe doet wat je gelooft, als je dat wat je gelooft maar van harte en serieus meent. In Nederland kennen we deze mening ook. Niets van wat in Amerika godsdienstig en wereldbeschouwelijk omgaat, is

ons in de grond vreemd. We leven aan deze zijde van de Atlantische Oceaan en aan de andere zijde van deze Oceaan, in dezelfde westerse wereld, die haar cultuur en beschaving wat de wortels aangaat, diepgaand ontleend heeft aan Jeruzalem eerst en Athene en Rome daarna. In de grond van de zaak is dit, dat het er niet toe doet wat je gelooft als je het maar méént, de gedachte dat er geen verschil is tussen waarheid en leugen; het is de opvatting dat ieder in zijn eigen geloof zalig wordt. Het is de mening die Lessing duidelijk heeft vertolkt. Niets nieuws in het Europa van na de Verlichting.

Deze mening is volgens Stringfellow speciaal in het Amerikaanse protestantisme diepgaand ingedrongen.

Onzes inziens vormt deze mening de dragende ondergrond van het **begin van de oecumenische beweging** in de Ver. Staten. Vele prominente theologen uit de protestantse Amerikaanse wereld zijn stuwende krachten

dienst garandeert nauw samenhangt met de bovengeschetste opvatting. Deze opvatting zou de enige garantie geven voor een absolute vrijheid van godsdienst. Natuurlijk is dit niet juist. Dit is niet de enig mogelijke en ook niet de in feite enige leer omtrent godsdienstvrijheid binnen de democratische tradities. Denk slechts aan ons land. Hier werd vrijheid gegeven zonder dat dit meebracht relativisering van de openbaring Gods.

In het Amerikaanse protestantse leven is de prijs welke voor deze theorie betaald werd ontstellend hoog. De vrijheid van godsdienst zou komen te rusten op de godsdien-

stige mens, d.w.z. op de mens. Een belijdenis die praktisch uitkomt bij atheïsme.

Deze inzichten hebben het profetisch getuigenis in Amerika aangetast. De eredienst bedorven, de aanpassing aan deze denkbeelden heeft de verantwoordelijkheid van de protestantse kerken om kritisch te staan tegenover volk, regering en samenleving zeer verminderd. Mij dunkt dit zijn aanklachten uit de pen van een Amerikaan die waard zijn dat zij in Amerika zelve in de eerste plaats ernstige overweging zullen vinden.

J. Meester

met zijn „prediking” als Anne de Vries? En zou er wel iemand zijn naar wiens „preken” zo aandachtig wordt geluisterd en wiens „verkondiging” zo diep in het hart dringt als de zijne?

Dit wilde ik nog zeggen bij het heengaan van Anne de Vries.

Want zijn betekenis als verteller van de Bijbelse Geschiedenis ontving in deze dagen niet die aandacht welke zij verdiende.

C.V.

PERSSCHOUW

Over „correlatie”

Anne de Vries - de evangelist

Bij het bericht van het plotselinge overlijden van Anne de Vries ging er een schok van ontroering door duizenden. Hoevelen kenden hem niet? Hoevelen hebben niet genoten van zijn boeken? En wie die in wat intiëmer contact met hem waren gekomen hielden niet van hem? De faam die hij zich door zijn boeken verwierf was hem niet naar 't hoofd gestegen. Hij was en bleef de eenvoudige drentse jongen, de warme, sociaal voelende mens. En bovenal de blijmoedige, ruimhartige, mild denkende en oordelende christen. Het was als dominé een vreugde hem onder je gehoor te hebben. Als de preek hem pakte — en dat gebeurde als levend, direct en plastisch het Evangelie van Jezus Christus, het wonder van Gods wijde barmhartigheid werd verkondigd — was hij „weg”, dan straalde de vreugde van zijn gezicht.

Er is bij het heengaan van Anne de Vries veel gesproken en geschreven over zijn werk. Vooral over zijn romans en verhalen. En daarbij viel steeds het volle accent op de boeken over „Bartje”. Ongetwijfeld werd Anne de Vries vooral daardoor bekend als weinig andere auteurs. En speciaal daaraan was het te danken dat hij „ereburger” werd van Assen.

Maar toch is de Anne de Vries van „Bartje” niet de eigenlijke. Uit de „Bartje's” en zijn andere verhalen kent men hem niet in het diepste van wat zijn leven bewoog en zijn werk beheerste. Daarmee komt men alleen in aanraking als men zich in zijn „kinderbijbels” verdiept.

Want dit was de grote vreugde van Anne de Vries, dit beschouwde hij als het rijkste hem door God geschonken voorrecht, dat hij zijn ongeëvenaarde verteltalent ten slotte dienstbaar mocht stellen aan de verkondiging van het Evangelie, het bekend maken van het Woord van God aan kleine en grote kinderen. Wat heeft hij gewerkt, gezwoegd, om de boodschap van de Heilige Schrift, die hij onvoorwaardelijk als het eigen woord van God geloofde, door te geven aan kinderen van alle leeftijden.

Voor zijn „kleuterbijbel” is een toonbeeld van schriftuurlijk en kinderlijk vertellen van de Heilige Historie. Wie hem bestudeert wordt telkens opnieuw getroffen door de prachtige adaequate en tegelijk op fijne wijze aan de kinderlijke bevassing aangepaste weergave van het bijbelverhaal. Hoe meesterlijk, zuiver, eenvoudig en teer heeft Anne de Vries b.v. de aankondiging van Christus geboorte verteld.

De engel, zo schreef hij, „zei: „Wees maar niet bang, Maria. Ik kom je iets heel moois vertellen. God zelf heeft mij gestuurd. Het zal niet lang meer duren, dan zul je een Kindje krijgen, een Jongetje, en dat moet je Jezus noemen. Als dat groot is, zal het Koning worden, evenals David. En altijd zal het Koning blijven”.

Toen Maria dat hoorde, werd ze heel blij. Want toen begreep zij het: Dat Kindje zou

de Zaligmaker wezen, die de mensen blij en gelukkig zou maken. En mocht zij de moeder zijn van dat Kind?.... Ja, dan was het toch waar!.... Dan was zij de gelukkigste van al de vrouwen op de hele wereld....

Maria vroeg: Maar wie zal dan de vader van dat Kindje wezen? „Want ik ben immers nog niet getrouwd?....”

En de engel zei: De Vader zal God zelf zijn. Daarom zal het ook geen gewoon Kindje wezen. Het zal een Heilig Kindje zijn en het zal Gods Zoon genoemd worden”.

Toen boog Maria eerbiedig het hoofd. Wou God zelf de Vader wezen?.... O ja, dan wou zij wel de moeder zijn!....

En ze zei: „Dan is alles goed. Laat het dan maar allemaal gebeuren, zoals u gezegd hebt”.

Zou ooit het mysterie van de vleeswording des Woords met zulke simpele woordjes, op een zo voor ieder kind verstaanbare wijze zijn weergegeven en tegelijk toch ook zo dat alles wat hiervan gezegd kan en moet worden inderdaad gezegd wordt? Niemand minder dan Prof. Schilder schreef eenmaal dat de kleuterbijbel van Anne de Vries de beste was die hij kende.

Het was de grote vreugde in het leven van Anne de Vries dat zijn kinderbijbels in honderdduizenden exemplaren werden verkocht. In vele talen zijn ze vertaald. Een jaar nadat de Duitse editie van de kleuterbijbel het licht zag hadden reeds meer dan vijftigduizend exemplaren hun weg naar Duitse gezinnen gevonden. De laatste vertaling, die in 't Spaans, kreeg een aanbeveling mee van de aartsbisschop van Valencia! Vooral in Indonesië werden dank zij een intensieve actie in ons land tienduizenden exemplaren ook naar de verst afgelegen eilanden verspreid.

Het is ontroerend iets te horen over de lotgevallen van deze kinderbijbels. Een evangelist die in donker Berlijn werkte schreef met grote dankbaarheid dat ze voor het eerst een boek had gevonden waarin het bijbelverhaal zó werd weergegeven dat ook de meisjes van de straat er in gespannen aandacht naar luisterden. In Indonesië was ergens op een klein eiland een kleine christelijke gemeente. Tijdens de oorlog werd de zendeling die er werkte geïnterneerd. Maar de gemeente bleef gedurende heel de oorlog 's Zondags samenkomen. En dan las een broeder een hoofdstuk uit Anne de Vries' kinderbijbel. Het was het enige boek dat ze behalve de bijbel bezaten! Maar de gemeente bleef bestaan. En ze kwam ongeschokt, ja, versterkt door de zwarte oorlogstijd heen! Zoals men weet worden de bijbelse vertellingen van Anne de Vries ook door onze zendingen in West Irian gebruikt.

Het is een aangrijpend ding je te realiseren dat dag in dag uit in vele landen duizenden en duizenden kinderen door middel van de vertellingen van Anne de Vries de boodschap van Gods genade horen. Zou er momenteel wel iemand zijn die zoveel mensen bereikt

Dr Trimp schreef in het Gereformeerd Kerkblad voor Zuid-Holland enz. een instructief artikel over Schriftgezag en verkondiging.

Hij wijst daarin o.a. ook op het in de moderne theologie momenteel zeer gangbare begrip „correlatie”. En zegt daaromtrent behartigenswaardige dingen.

„Correlatie” zo schrijft hij is op zichzelf een weinig zeggende term. Het woord geeft aan dat er een wederzijdse relatie of betrekking tussen twee personen of zaken bestaat. Daarmee is inderdaad nog niet zoveel gezegd. Het is evenwel de vraag hoe die relatie wordt gezien en „gevuld”!

Inderdaad dáárop komt het aan. Daarop wijst reeds het Groot Woordenboek van Van Dale. Dat zegt namelijk dat het woord „correlatie” aanduidt: „wederzijdse, onderlinge **betrekking**”. Maar tegelijk ook: „verhouding van onderlinge **afhankelijkheid** of beïnvloeding”. Men voelt onmiddellijk dat een wederzijdse, onderlinge **betrekking**, heel wat anders is dan een verhouding van onderlinge **afhankelijkheid**.

In de hedendaagse theologie wordt nu het begrip correlatie heel dikwijls gehanteerd in de zin van „onderlinge **afhankelijkheid**”. Dr Trimp schrijft daarover het volgende:

Laten we de twee zaken of personen, tussen welke de correlatie aanwezig wordt geacht, even A en B noemen.

Dan zijn er diverse mogelijkheden.

A en B kunnen onderling afhankelijk zijn; dat is b.v. het geval in de relatie van „vader” en „zoon”. Het laat zich immers niet denken, dat er iemand „vader” is zonder een zoon te bezitten; evenmin laat zich voorstellen, dat iemand „zoon” is zonder vader.

Het kan ook anders gesteld worden. B kan betrokken zijn op en afhankelijk zijn van A zonder dat het is van B. Het zien is afhankelijk van het licht, maar ook zonder dat iemand de ogen opent blijft licht licht.

Deze voorbeelden zijn belangrijker dan de lezer wellicht vermoedt. Herinnert u zich maar de strijd van twintig jaar geleden: Is (de belofte van) de doop afhankelijk van het geloof van het kind in dezelfde mate, waarin dat geloof afhankelijk is van de belofte? Ja — zei het prae advies; Neen — zeiden de bezwaarden. In de gedachtegang van het Prae-advies werd de correlatie-idee op **subjectivistische** wijze gehanteerd: de belofte was uiteindelijk afhankelijk van het in de mens aanwezige of aanweziggeachte geloof.

Binnen de existentialistisch-gekleurde beschouwingen, die wij momenteel bespreken terzake van haar constructies omtrent het Schriftgezag, zien wij duidelijk een zelfde subjectivistisch, of, zo men wil: personalistisch correlatiemotief werkzaam worden: Het Woord-gezag is er slechts, wanneer het zich realiseert en het realiseert zich in **prediking én geloof**. Het geloof is afhankelijk van het gepredikte Woord én het gepredikte Woord is — wil het waarlijk als Wóórd functioneren — afhankelijk van het geloof! Dat is een typische-existentialistische beschouwingswijze, waarbij de mens in zijn geloof de „heils-geschiedenis” en het „heilsgebeuren” mede constitueert.

Zou dat niet het geval zijn en op het Woord niet het antwoord van het geloof corresponderen, dan acht men het Wóórd-gezag en het Wóórd-gebeuren (die vallen hier trouwens samen) niet ten volle aanwezig en mocht iemand dat Woord-gezag onafhankelijk willen maken van het daarmee correlérend geloof, dan wordt hij prompt beschuldigd van „objectivisme”: Hij heeft het Woord onttrokken aan de dynamiek van de correlatie en het doen verstarren tot een statische normatieve gegevenheid.

En om zijnerzijds het verwijt van subjectivisme of het gevaar van remonstrantisme — te ontgaan, stelt men het van deze zijde graag zo, dat het geloof van de mens ópgenomen is in het Woord-gebeuren: Het „verstaan” van de Schrift is een verstaan-**worden** door de Schrift. Het geloof wordt onderdeel, „dimensie” in het heilsgebeuren.

Dr Trimp geeft ter illustratie van deze diep ingrijpende misvorming van de Openbaring Gods en de Schrift dan o.a. deze duidelijke uitspraak van Bultmann, te vinden in diens **Glauben und Verstehen**, III, 23:

„Buiten het geloof is de openbaring niet zichtbaar. Er wordt niet iets geopenbaard, waarop vervolgens het geloof zich richt. Pas in het geloof ontsluit zich het voorwerp van het geloof. Daarom behoort het geloof tot de openbaring zelf.”

Tot zover het artikel van dr Trimp.

Volgens Bultmann is er dus niets geopenbaard waarop vervolgens het geloof zich richt. Er is dus geen openbaring vóór en onafhankelijk van het geloof, maar alleen in en door en met het geloof. Als er geen geloof is is er ook geen openbaring. En daarom behoort het geloof tot de openbaring. Het is een constitutieve factor daarvan.

In deze visie hebben we inderdaad te doen met een subjectivering van Gods openbaring en daarom uiteraard ook van de Heilige Schrift. En met een zeer gevaarlijke.

In de Schrift wordt ons immers met alle klem voorgehouden dat de **realiteit**, de **waarachtigheid**, de **inhoud**, de **kracht**, het **gezag** en de **ernst** van Gods openbaring, en zo ook van het Woord Gods zoals dat in de Schrift naar ons toekomt, volstrekt onafhankelijk is van de reakties daarop van de zijde der mensen tot wie deze openbaring gericht en het Woord Gods gesproken wordt.

Tegen allerlei ketterij hebben reeds de reformatoren met alle klem positie gekozen.

Ze vergeleken Gods openbaring en woord in dit verband graag met de zon.

De zon schijnt immers overal en dringt met haar licht en warmte tot alle mensen door. Toch is het niet zo dat alle mensen in het licht der zon staan en van haar warmte genieten. Maar dat ligt niet aan de zon en haar stralen. Neen, deze mensen leven in het duister en ze hebben het koud door eigen schuld. Want ze hebben de ramen en deuren van hun huis toegesloten.

Zo is het nu ook met de mensen die hun hart gesloten houden voor Gods openbaring, voor het woord des HEREN. Zij ervaren niet de zaligmakende kracht daarvan. Zij wandelen in de duisternis. Maar dat ligt niet aan Gods openbaring en woord. Want die zijn in de wereld. En die komen ook tot deze mensen. Die grijpen ook deze mensen aan. Maar deze mensen zijn lieden die Gods openbaring en woord verachten, omdat ze de duisternis liever hebben dan het licht. **Maar dit ongelooft verandert niets aan de aanwezigheid en de echtheid en het gezag en de kracht van Gods openbaring en woord.** Die blijven door dit geloof geheel onaangetast.

Hoe de stand van zaken in deze is kan men het duidelijkst zien als men let op Jezus Christus. In Hem openbaart God zich ten volle aan de mensen. Bij zijn vleeswording kwam Hij tot heel Gods volk, tot de ganse kerk. En Hij worstelde dag in dag uit om het te zegenen. Maar we weten het: Hij is gekomen tot het zijne, maar de zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar dat Jezus Christus door de overgrote massa der Joden verworpen werd en dat Hij ook nu door de overgrote massa van hen tot wie Hij komt en spreekt en roept verworpen wordt doet niets, volstrekt niets af van het feit dat Hij waarachtig Middelaar, Verlosser, Heer is en blijft. Aan de waarachtigheid van zijn Verlosserschap kan het ongelooft der Joden en van alle ongelovigen volstrekt niets af of toe doen. Het geloof is geen „constitutieve faktor” voor het Verlosser-zijn van onze Heiland. De Heiland is geen Verlosser dank zij en door ons geloof. Zeker Hij wordt niet gekend dan alleen door het geloof. En we komen alleen in zaligmakende gemeenschap met Hem door het geloof. Maar Christus is niet Heiland en Heer dank zij ons geloof. Hij was en is en blijft ondanks het ongelooft van de tallozen tot wie Hij ook waarachtig gekomen is de enige, ware, volkomen Zaligmaker.

Zoals dr Trimp schrijft is deze kwestie vooral actueel geworden ten tijde van de vrijmaking. Namelijk in haar toespitsing op de sacramenten, met name de doop. Men kan zelfs zeggen dat dit de kernkwestie was ten aanzien van de „leer”.

In de synodale geschriften werd er immers van gesproken dat de doop „aanwezig geloof” veronderstelde, in ieder geval dat hij geloof veronderstelde hetzij als aanwezig of als toekomstig geloof. Deed men dat niet dan kon men de waarachtigheid van de door de kerk toegevoerde doop niet handhaven. Zonder geloof kon er van een echte doop geen sprake zijn. Kuyper betoogde vroeger zelfs dat waar geen geloof aanwezig is de bediende doop een schijnloop is. Het Prae-advies poneerde de stelling dat de doop die aan een niet-uitverkorene werd toegediend geen doop-in-de-volle-zin was. Het geloof zag men dus van synodale zijde als „correlaat” aan de doop in die zin dat de echtheid, de waarachtigheid, de volheid van de doop afhankelijk was van het geloof van de dopeling. Zo maakte

men dus van het geloof een constitutieve factor van de doop, een wezenselement daarvan. En precies zo leerde men ten aanzien van het Heilig Avondmaal.

Tegenover deze doopsbeschouwing hebben wij ons toen steeds beroepen op wat Calvijn met zo grote duidelijkheid en nadruk over deze kwestie leerde. In „Om de Unica Catholica” omschreef ik Calvijns opinie in deze aldus:

„Enerzijds legt hij er sterke nadruk op, dat in de sacramenten niets genoten wordt dan alleen door het geloof. Uit het sacrament halen zij, die het ontvangen, immers slechts zoveel als zij „met het vat des geloofs daaruit verzamelen”.

En aan de ongelovigen en goddelozen brengt het geen heil; integendeel, het wordt voor hen een verderfelijck vergif.

Maar anderzijds betoogt hij met even grote klem, dat de naar Gods ordinantiën uitgereikte sacramenten altijd en voor iedereen hun „natuur” behouden. Hoe de verachters van God het sacrament mogen ontvangen, wat zij er in feite mee doen en welk effect het in het leven van deze mensen ten slotte ook moge hebben — dat alles verandert aan het wezen van het sacrament niets. Aan onwaardigen wordt het vlees en bloed van Christus even waarlijk gegeven als aan Gods uitverkoren gelovigen. Het naar Gods ordinantiën bediende sacrament is altijd en blijft altijd een echt vol, waarachtig en krachtig sacrament. Het behoudt steeds en voor ieder zijn „natuur”, „waarheid”, „waarachtigheid”, „ongeschondenheid”, „onbedriegelijkheid”, „kracht” en „krachtadigheid”. Want Gods trouw kan door de ontrouw der mensen nooit worden aangetast” (blz. 426/7).

Het afwijzen van de „correlatie” — in de zin van onderlinge afhankelijkheid — is, zoals dr Trimp schrijft, vooral van belang als het gaat over de relatie tussen het Woord van God, het evangelie van Jezus Christus zoals dat in de Schrift tot ons komt, en het geloof van de mens. Het moet met alle kracht en ernst worden vastgehouden dat de inhoud, de kracht, het gezag, de ernst, kortom de „natuur” het „wezen” van dat woord, van dat evangelie, in geen enkel opzicht van het geloof van de met dat woord dat evangelie toegesproken mens afhankelijk is.

Het woord, het evangelie van God, is zoals Calvijn met alle nadruk steeds weer betoogt een **heilswaard**. Dat wil zeggen, dat dat woord, dat evangelie naar zijn typische aard een woord is waarin God, in Jezus Christus, door de Heilige Geest het heil werkt en geeft. Het is, anders gezegd, het woord waarin Jezus Christus, door zijn Geest zichzelf geeft, waardoor Hij de levende relatie tussen zich en degenen die dat woord horen en ontvangen tot stand brengt. Het evangelie is, zoals Paulus zegt, een kracht Gods tot zaligheid. Het „proprium officium” het typische, eigensoortige „ambt” of „functie” van het woord is, dat het zaligmakend is. Indien het woord vanuit zichzelf (ex se) en naar zijn typische natuur (sua natura) wordt beschouwd is het zaligmakend voor alle mensen. Het doel (finis) van het Evangelie is dat Christus de onze worde en wij in zijn lichaam worden ingelijfd. Naar zijn eigenlijke natuur is het Evangelie bediening des levens, het is het instrument van de genade van Christus.

Zeker voor de mensen die het Evangelie in ongelooft verwerpen wordt dat een doodsgesurten dode. Maar dat zo iets gebeurt gaat tegen de natuur van het evangelie in. Dat geschiedt alleen ten gevolge van de goddeloosheid der mensen. Ten opzichte van het evangelie is dat verschrikkelijke effect iets „toevalligs”, iets „bijkomstigs”.

Omdat de „natuur” van het woord, het evangelie zaligmakend is voor alle mensen, omdat het naar zijn eigen aard een instrument van de genade van Christus is en omdat het als zodanig geheel onafhankelijk is van het geloof of ongelooft der mensen, wordt in de Schrift op zo ruime wijze over de verkondiging van het Evangelie gesproken. De engel die de geboorte van Christus aan de herders verkondigt zegt: Zie ik verkondig u grote blijdschap, die heel het volk zal ten deel vallen, Luc. 2 : 10. En Paulus schrijft dat de genade Gods verschenen is heilbrengend voor (of aan) alle mensen (Tit. 2 : 11).

Het woord Gods, het evangelie is niet maar een mededeling, een verhaal, een „waarheid”. Het is veel méér. Het is boodschap, belofte. Dat wil zeggen: het grijpt aan, zegt toe, deelt mee, gééft. Het brengt met zich mee en biedt aan dat waarvan het spreekt.

Als daarom het woord des Heren, het evangelie van Jezus Christus door hen aan wie het verkondigd werd wordt verworpen zegt de Schrift dat de mensen die dat doen de Zoon van God met voeten hebben getreden, het bloed des verbonds waardoor zij gereinigd waren onrein hebben geacht en de Geest der genade gesmaad hebben (Hebr. 10 : 29). De Schrift spreekt van zulke mensen als lieden die de hemelse gave genoten hebben en deel kregen aan de Heilige Geest en de krachten der toekomstige eeuw gesmaad hebben en daarna afgevallen zijn (Hebr. 6 : 4-6). Paulus waarschuwt ervoor een broeder ten verderve te brengen

voor wie Christus gestorven is (Rom. 14 : 15). En Hij wijst op de mogelijkheid dat iemand die zwak is tengevolge van de „kennis” van een medebroeder verloren gaat, om wiens wil Christus gestorven is (1 Cor. 8 : 11).

Al zulke uitspraken bewijzen hoe machtig en rijk en waarachtig het woord, het evangelie van God is!

En inderdaad — dat zullen we met alle kracht moeten vasthouden — dat woord, dat evangelie is **onafhankelijk** van de reakties van de mensen tot wie het komt en die het horen.

Het geloof is geen constitutief element van de sacramenten.

Het is het ook niet van het woord van God!

Er bestaat geen „correlatie” tussen het woord, het evangelie enerzijds en het geloof anderzijds in die zin dat het Woord, het Evangelie, pas dan echt woord en echt evangelie is als het geloofd wordt!

Het was goed dat dr Trimp deze valse correlatie-idee signaleerde en afwees.

Het deed mij bijzonder genoegen omdat ik er reeds meer dan twintig jaar tegen vecht. Vandaar dat ik het niet laten kon op de door dr Trimp aangesneden kwestie nog wat door te praten. De zaak is belangrijk. Vooral nu.

P.S. Zaterdag j.l. beleefde ik een merkwaardig ding. De morgenpost bracht mij o.a. een drukproef van het bovenstaande stuk Persschouw. Maar tegelijk ook een exemplaar van het „Gereformeerd Kerkblad van Zuid-Holland” enz. met een art. van dr Trimp waarin hij — in verband met mijn toespraak gehouden bij de opening van deze cursus van de Theol. Hogeschool — enige bezorgdheid liet doorschemeren over mijn opvatting inzake de door hem afgevoerde correlatie-constructie!

Men zal zich kunnen voorstellen dat ik wel een beetje verbaasd opkeek toen ik zijn stuk las! Als je zeer bewust en reeds jaren lang een opvatting hebt bestreden en je hebt zo juist nog con amore je instemming betuigd met een man die deze opvatting ook critiseerde, dan is het wat vreemd als deze medestrijder zich afvraagt of je toch wel helemaal zuiver op de graad bent ten aanzien van de verworpen beschouwing.

Maar het artikel van dr Trimp is een voorbeeld van goede, broederlijke, kerkelijke discussie. — Als onder ons steeds zo gediscussieerd werd zou het er in onze kerken heel anders uit zien momenteel. — Zakelijk heeft dr Trimp in het bovenstaande reeds een antwoord ontvangen op de door hem aan mij gestelde vragen. Maar graag ga ik er nog wat nader op in. De zaak is het waard.

C. V.

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK ITALIË

Sinds de vorige verantwoording heb ik de volgende giften ontvangen:

T.B. te Z. f 5,—; J.L. te K. (13e maal) f 2,50; v.O. te W. f 250,—; J.C.S. te R. f 10,—; K.Z. te H. f 5,—; F.M. te A. f 3,—; C.v.A. te U. f 25,—; totaal f 300,50; totaal incl. vorige verantwoordingen f 7.299,08.

Inmiddels was het mogelijk weer Lires 100.000.— aan Ds. G. Matthieu in Rome over te maken. Namens de broeders en zusters in Italië zeg ik alle gevers en geefsters hartelijk dank. Ik hoop, dat de stroom zal blijven vloeien en bevel dit werk gaarne in Uw liefde aan. Giften kunnen gestort worden op mijn postrekening Nr. 50440 (P. Groen, Rotterdam).

P. Groen

BOEKBESPREKING

Johan Hidding

Het hart vraagt om een tochtgenoot
uitgave: Kok, Kampen. Prijs f 4.90.

Het hart vraagt om een tochtgenoot, voor elke dag, voor heel het leven. Behalve ruimte, licht en brood verlangt het hart een tochtgenoot, om steun te vinden en te geven.

De dichteres van deze regels is moeder van vijf kinderen die allemaal op vrijersvoeten zijn. Van de vreugden en teleurstellingen in dezen krijgen we in dit boek een verslag. Dit boek wordt — blijkens mijn ervaring — door de jeugd zeer verschillend beoordeeld. Sommige jongelui menen dat het te idealistisch is, het loopt allemaal te gesmeerd, de familie is rijk en de meisjes Stormerdam zijn te knap. Andere jongelui zijn weg van dit boek. Dat dit aantal niet zo gering is, blijkt ook hieruit dat we hier een tweede druk aankondigen. Wie gewoon is de uitzichtloze en bittere boeken te lezen die tegenwoordig de boekenmarkt overstromen, zal bij het lezen van dit boek wensen dat de heer Hidding een schrijver van formaat was. Want aan

boeken met een dergelijke problematiek hebben wij behoefte. Maar wie grote schrijvers gelezen heeft, voelt bij het lezen van dit boek een tekort aan schrijftechniek. Dat neemt echter niet weg dat vele lezers genoeglijke uren zullen hebben bij het lezen van dit boek. De band van deze tweede druk is veel appetijtelijker dan die van de eerste druk.

Z.
Vr.

KERKNIEUWS

Brief Dr B. Jongeling. Na zijn vertrek van de synode in Rotterdam-Delfshaven zond Dr B. Jongeling haar de volgende brief:

Apeldoorn 18 januari 1965.

Aan de Generale Synode van de Gereformeerde kerken, Rotterdam-Delfshaven 1964-65.
Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders.

Na het telegram dat ik U zond behoeft deze brief niet lang te zijn. Mijn primaire taak was alsnog het overleg te voeren dat ook volgens de P.S. Overijssel-Gelderland 1964-65 na de bekende stemming had moeten plaats hebben.

Tot dit overleg is het niet gekomen. Er is wel gesproken over allerlei punten o.a. ook over een eventueel te voeren overleg, als begeerd werd door genoemde p.s., maar dat overleg zelf heeft niet plaats gehad.

Toen de praeses enkele constatering voor sloeg voelde ik direct al bezwaar zonder nog helder voor ogen te hebben waar dit precies lag. Vandaar dat ik opschorting van een beslissing verzocht. Kort voor zeven uur is mij duidelijk geworden dat deze constatering voor mij onaanvaardbaar moesten zijn, omdat daarin vastgelegd zou worden de onmogelijkheid voor mij om mijn primaire taak te vervullen. Bovendien zou ik, bij aanvaarding van de constatering, in een persoonlijke conflictsituatie komen te verkeren. Door een en ander werd ik zeer geschokt.

Het is bekend, dat ik ter p.s. een restrictie gemaakt heb van deze inhoud: er kan voor mij een punt komen waarop ik niet verder kan. Afgezien van de vraag of het p.s.-besluit een verder gaan toeliet, ja dan neen, dan wel of ik van de door mij gemaakte restrictie gebruik moest maken, het was mij onmogelijk verder te gaan. Had mijn gezondheid het toegelaten dan was ik vrijdag in de vergadering gekomen om deze dingen te zeggen.

Ik groet de broeders met heilbede,
w.g. B. Jongeling.

P.S. Noord-Holland constateerde heerschappijvoering. De P.S. van Noord-Holland kwam zaterdag 23 januari j.l. opnieuw bijeen. Zij nam kennis van de reactie van de synode in Rotterdam-Delfshaven op haar besluiten, overwoog, dat de Heilige Geest in 1 Thess. 5 : 22 zegt „onthoudt U van alle soort van kwaad” en dat dus de afgevaardigden van de kerken in Nd.-Holland op de in Rotterdam-Delfshaven vergaderende synode niet recht kunnen handelen zolang deze synode in het kwaad der heerschappijvoering volhardt.

De P.S. besluit daarom haar afgevaardigden naar de G.S., primi, secundi, terti, eertijds benoemd, op te dragen aan de arbeid van de G.S. in het geheel niet deel te nemen zolang als de G.S. niet terugkeert van het door de P.S. aangewezen kwaad van heerschappijvoering en zolang deze terugkeer aan de broeders afgevaardigden primi, Janssen, v. d. Kwast, Douma, Flens niet is kenbaar gemaakt.

Noord-Brabant-Limburg. De kerken in Noord-Brabant en Limburg zijn er opnieuw niet in geslaagd om tot een classisvergadering te komen. Ds. W. Vreugdenhil deelt daarover in het „Gereformeerd Kerkblad voor Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg” het volgende mee:

„Op donderdag 14 januari 1965 waren de afgevaardigden van alle kerken in het classicaal ressort Noord-Brabant/Limburg te 's-Hertogenbosch bijeen, met de bedoeling om te komen tot een gewone classicale vergadering.

De praeses van de roepende kerk te Breda, ds. K. C. Smouter, opende om 9.30 uur de vergadering. Hij las 2 Kronieken 30 en 31 : 1, liet zingen Psalm 78 : 3, 19 en 34 en ging voor in gebed. Bij 't onderzoek der credentiebrieven bleek — nadat daarover uit de vergadering vragen gesteld waren — dat de credentiebrieven van de kerken te Breda en te Rijsbergen niet de stipulatie bevatten, dat deze kerken van waarde zullen houden al wat volgens Gods Woord, de drie Formulieren van Enigheid en de Kerkenordering zal besloten worden, hoewel een vorige vergadering van afgevaardigden van de kerken uit hetzelfde ressort had uitgesproken deze stipulatie in de credentiebrieven noodzakelijk te achten voor een wettige constituering van een classis.

Toen er uit de vergadering bezwaar tegen

gemaakt werd om zonder meer de classis te constitueren en daarover enige discussie ontstond, deelde ds. Smouter mee, dat hij opdracht van zijn kerkeraad had, om alleen maar de vergadering te openen en de credentiebrieven aan bestaande afspraken te toetsen. Daarom meende hij, dat de taak van de roepende kerk nu geëindigd was en dat, als de broeders een verdere discussie over de credentiebrieven willen voeren, zij maar een andere praeses moesten kiezen.

Ds. Smouter verliet daarna de voorzittersstoel, om zijn plaats als afgevaardigde van de kerk te Breda in te nemen, ondanks het feit, dat uit de vergadering sterke aandrang op hem werd geoefend om toch zijn plaats als praeses van de roepende kerk te blijven innemen, tot de classis geconstitueerd was.

Het gevolg was dat de vergadering, die nu stuurloos was, verliet en dat de broeders afgevaardigden zonder behoorlijke sluiting van de vergadering om ± 10.45 uur huiswaarts keerden.”

Op dit bericht werd op de volgende wijze gereageerd:

In het „Gereformeerd Kerkblad voor Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg” van 23 januari komt een verslag voor met bovenstaande titel, opgesteld en ingezonden door Ds W. Vreugdenhil van 's Hertogenbosch.

Ondergetekenden, afgevaardigden naar de classis Noord-Brabant/Limburg van 14 januari 1965, verklaren ten aanzien van dit verslag en en het daarin meegedeelde het volgende.

1°: Het verslag zou de indruk kunnen wekken een enigszins officieel karakter te dragen; het is echter op eigen initiatief opgesteld en komt geheel voor rekening van Ds Vreugdenhil.

2°: Op de vergadering van 14 januari werd voor het eerst bezwaar gemaakt tegen de kredentiebrieven, zoals de Kerk van Breda die sinds de Vrijmaking aan haar afgevaardigden ter classis pleegt mee te geven; dit ondanks het feit, dat de kerkeraad van Breda nog onlangs, in een schrijven aan alle zusterkerken in het ressort d.d. 9 november 1964, „ten overvloede beloofd heeft, van harte van waarde te houden al wat ter classis overeenkomstig Gods Woord, en overeenkomstig de belijdenis en de kerkenordering der Gereformeerde Kerken besloten wordt”.

3°: Het verslag stelt ten onrechte, dat een vorige vergadering van afgevaardigden van de Kerken uit het ressort heeft uitgesproken, de bedoelde stipulatie in de kredentiebrieven noodzakelijk te achten voor een wettige constituering van een classis.

Want in de eerste plaats heeft de classis van het afgelopen najaar — nadat er op drie zittingen getracht was ten aanzien van de bezwaren van 's-Hertogenbosch tegen de kredentiebrieven van Rijsbergen tot overeenstemming te komen — tenslotte de constituering voor onwettig verklaard en zichzelf ontbonden, om welke reden er ook geen enkel wettig en rechtskrachtig classisbesluit genomen is.

En in de tweede plaats bevatte het op deze bijeenkomst aangenomen voorstel geen enkel woord over de tekst van de kredentiebrieven, zodat ook om deze reden niet van een uitspraak inzake noodzakelijkheid van bedoelde stipulatie gesproken mag worden.

4°: Eén der Kerken, die op 14 januari bezwaar maakte tegen constituering van de classis vanwege uitlatingen van de broeders te Rijsbergen als zouden zij zich niet aan de kerkenordering gebonden weten, verklaarde geen enkel bezwaar meer te hebben nadat de afgevaardigden van Rijsbergen hadden toegezegd, dat zij vrijwillig aan de bespreking en besluitvorming ter classis niet meer zouden deelnemen totdat de zaak-Rijsbergen ter tafel zou zijn; alleen de Kerk van 's-Hertogenbosch deelde hierna mee ook in dat geval „onder geen beding” aan een constituering te zullen meewerken, maar te zullen heengaan wanneer deze toch doorgang zou vinden.

5°: De vergadering is niet verlopen, omdat de praeses, die namens de roepende Kerk de classis had te constitueren, Ds K. C. Smouter, toen zich opnieuw een discussie over de tekst der kredentiebrieven ontwikkelde, zijn taak beëindigd zag en zijn plaats als afgevaardigde van Breda innam — hetgeen door de meeste afgevaardigden geenszins werd veroordeeld —, maar omdat de afgevaardigden van 's-Hertogenbosch zich pertinent tegen constituering bleven verzetten en omdat de overige afgevaardigden niet zonder die van 's-Hertogenbosch de classis wilden constitueren, maar eerst zich met hun lastgevers wilden verstaan en pogingen in het werk wilden stellen de kerkeraad van 's-Hertogenbosch tot andere gedachten te brengen.

De afgevaardigden van de Kerken van Almkerk/Werkendam, Breda, Eindhoven, Maastricht, Rijsbergen, Tilburg, Treebeek en één van de afgevaardigden van de Kerken van Waardhuizen en Zevenbergen.

Ds. K. Brüning. Ds. K. Brüning van Armadale hoopt met zijn gezin een verlofreis naar Holland te maken. Aankomst in Nederland D.V.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Prof. Dr. H. R. Rookmaaker, Diemen
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Bilthoven
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenbergen, Slotlaan 220,
Abonnementprijs
f 10.— per jaar (bij vooruitbetaling).
Zeist. Giro 233117.

27 mei a.s., en vertrek weer naar Australië einde september.

Ds. Brüning wil 's zondags de kerken dienen in de voorziening van de Dienst des Woords. Contactadres hiervoor is: W. L. Heemskerk, Petrus van Saxenstraat 49, Rijsburg; telefoon 01718-2085.

Met genoemde broeder kan ook overleg gepleegd worden over evt. spreekbeurten of voorlichting over Australië.

Ds. R. Brands. De kerkeraad van Oegstgeest verleende zijn predikant ds. R. Brands verlof om zich beschikbaar te stellen als reservelegerpredikant voor de tijd van een jaar en zes weken, zulks op verzoek van Deputaten van de Geref. Kerken in Nederland voor de Geestelijke verzorging van militairen.

Ds. Van Benthem. Naar wij vernemen, hebben de Indonesische autoriteiten op Westelijk Nieuw-Guinea de verblijfsvergunning van ds. J. van Benthem ingetrokken.

Hem is drie maanden tijd gegund om zijn vertrek voor te bereiden, zodat hij omstreeks eind april in Nederland wordt terugverwacht.

Ds. Van Benthem staat sedert 1 mei 1957 in missionaire dienst voor 16 samenwerkende kerken in de provincie Groningen. Zijn arbeids-terrein was de kampong Kouh. Sinds zijn vertrek naar het zendingsveld is hij eenmaal enkele maanden met verlof in Nederland geweest. Het gezin Van Benthem heeft al geruime tijd te worstelen met ernstige ziekte van mevrouw Van Benthem, ten gevolge waarvan ook over terugkeer om gezondheidsredenen al eens was gesproken.

Roermond-Venlo. Met ingang van 24 januari 1965 zullen er geen diensten meer gehouden worden in Roermond, maar D.V. elke zondagmiddag om 3 uur in het Herv. Gemeentecentrum, Grote Kerkstraat (t.o. Dagblad van Noord-Limburg) te Venlo.

ADRESSEN

Tweede Exploërmond, scriba: H. Baas, Zuiderdiep 134, Tweede Exploërmond, tel. 05997-268.
Opde (Gr.), scriba: S. van der Wal, Drachtsterweg 32, tel. 05946-9014; penningmeester: S. van der Weij, Scheiding 25, giro 988025; diaconie: J. Westra, Provincialeweg 171. **Middelstum,** scriba: Tj. van der Meer, Westerwiltwerd 63, Middelstum. **Enumatil,** scriba: R. Oosterhuis, Lettelberterdijk 16, Enumatil, telef. 05945-2780. **Uithuizen,** scriba: J. Westerdijk, Leeuwstr. 18, Uithuizen; diaconie: K. Wierenga, Departementstraat 5, Uithuizen.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij